

XIX ASR INGLIZ VA O'ZBEK ADABIYOTI DISKURSIDA TARIXIY-MADANIY ALLYUZIYALARNING FUNKSIONAL-STILISTIK XUSUSIYATLARI J. BAYRON VA M. R. OGAHIIY ASARLARI MISOLIDA

D.B.Baxtiyorova¹

Mas'ul muallif: Baxtiyorova Dilbar
Bobir qizi, Buxoro xalqaro
universiteti magistranti.

Accepted: 22 Sentabr 2026

Published: 22 Sentabr 2026

Copyright: © 2026 by the
author(s). Licensee Buxoro xalqaro
universiteti ilmiy axborotnomasi.
This article is an open access
article distributed under the terms
and conditions of the Creative
Commons Attribution (CC-BY-4.0)
license.

Iqtibos uchun: Baxtiyorova, D. B.
XIX ASR INGLIZ VA O'ZBEK
ADABIYOTI DISKURSIDA TARIXIY-
MADANIY ALLYUZIYALARNING
FUNKSIONAL-STILISTIK
XUSUSIYATLARI J. BAYRON VA M.
R. OGAHIIY ASARLARI MISOLIDA /
D. B. Baxtiyorova // Buxoro
xalqaro universiteti ilmiy
axborotnomasi. — 2026. — T. 9, №
2. — B. 105–108.

1. Buxoro xalqaro universiteti magistranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada XIX asr ingliz va o'zbek adabiyoti diskursida tarixiy-madaniy allyuziyalarning funksional-stilistik xususiyatlari J. Bayron va M. R. Ogahiy ijodi misolida tahlil qilinadi. Tadqiqotda allyuziya badiiy matnning intertekstual, semantik va estetik qatlamlarini shakllantiruvchi muhim poetik vosita sifatida talqin etiladi. J. Bayron ijodida tarixiy-madaniy allyuziyalar romantik tafakkur, individual erkinlik, siyosiy tanqid, antik va Yevropa madaniy xotirasi bilan bog'liq holda namoyon bo'lsa, M. R. Ogahiy asarlarida ushbu hodisa Sharq mumtoz adabiyoti, islomiy-ma'rifiy qadriyatlar, tarixiy xotira, davlat boshqaruvi va axloqiy-falsafiy qarashlar bilan uzviy aloqada ko'zga tashlanadi. Maqolada ikki adabiy muhitga mansub ijodkorlar asarlaridagi allyuziyalar qiyosiy-tipologik, lingvopoetik va funksional-stilistik nuqtai nazardan yoritiladi.

Kalit so'zlar: allyuziya, diskurs, tarixiy-madaniy xotira, intertekstuallik, funksional stilistika, romantizm, mumtoz adabiyot, J. Bayron, M. R. Ogahiy.

ФУНКЦИОНАЛЬНО-СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНЫХ АЛЛЮЗИЙ В ДИСКУРСЕ АНГЛИЙСКОЙ И УЗБЕКСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ XIX ВЕКА (НА ПРИМЕРЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ДЖ. БАЙРОНА И М. Р. ОГАХИЙ)

Аннотация. В данной статье рассматриваются функционально-стилистические особенности историко-культурных аллюзий в дискурсе английской и узбекской литературы XIX века на примере творчества Дж. Байрона и М. Р. Огахи. Аллюзия интерпретируется как важное поэтическое средство, формирующее интертекстуальный, семантический и эстетический уровни художественного текста. В произведениях Дж. Байрона историко-культурные аллюзии проявляются в связи с романтическим мировоззрением, идеей индивидуальной свободы, политической критикой, античной и европейской культурной памятью. В творчестве М. Р. Огахи аллюзии тесно связаны с традициями восточной классической литературы, исламско-просветительскими ценностями, исторической памятью, государственным управлением и нравственно-философскими взглядами. В статье аллюзии в произведениях двух представителей различных литературных традиций анализируются в сравнительно-типологическом, лингвопоэтическом и функционально-стилистическом аспектах.

Ключевые слова: аллюзия, дискурс, историко-культурная память, интертекстуальность, функциональная стилистика, романтизм, классическая литература, Дж. Байрон, М. Р. Огахи.

FUNCTIONAL-STYLISTIC FEATURES OF HISTORICAL AND CULTURAL ALLUSIONS IN THE DISCOURSE OF 19TH CENTURY ENGLISH AND UZBEK LITERATURE (ON THE EXAMPLE OF THE WORKS OF J. BYRON AND M. R. OGHIY)

Abstract. This article examines the functional and stylistic features of historical-cultural allusions in the discourse of nineteenth-century English and Uzbek literature, based on the works of G. Byron and M. R. Ogahiy. Allusion is interpreted as an important poetic device that forms the intertextual, semantic, and aesthetic layers of a literary text. In Byron's works, historical-cultural allusions are associated with Romantic thought, individual freedom, political criticism, and ancient as well as European cultural memory. In Ogahiy's works, allusions are closely connected with Eastern classical literary traditions, Islamic and enlightenment values, historical memory, state governance, and moral-philosophical views. The article analyzes allusions in the works of these two representatives of different literary traditions from comparative-typological, linguopoetic, and functional-stylistic perspectives.

Keywords: allusion, discourse, historical-cultural memory, intertextuality, functional stylistics, Romanticism, classical literature, Byron, Ogahiy.

Kirish. XIX asr jahon adabiyoti tarixida murakkab ijtimoiy-siyosiy, madaniy va estetik jarayonlar bilan ajralib turadigan davr hisoblanadi. Bu davrda Yevropa adabiyotida romantizm, individualizm, tarixiy xotira, milliy ozodlik, shaxs erkinligi va jamiyatdagi ziddiyatlar badiiy tafakkurning asosiy yo'nalishlaridan biriga aylandi. Sharq, xususan,

o'zbek mumtoz adabiyotida esa tarixiy xotira, axloqiy-ma'rifiy qarashlar, davlat va jamiyat munosabatlari, inson kamoloti, adolat, ishq va ma'naviy poklanish kabi mavzular badiiy-estetik ifodaning markazida turdi.

Ana shu ikki adabiy makon — ingliz romantik adabiyoti va o'zbek mumtoz adabiyoti — o'ziga xos tarixiy, madaniy va poetik an'analarga ega bo'lsa-da, ularning har ikkisi ham tarixiy-madaniy alluyziyalar muhim badiiy vosita sifatida faol qo'llanadi. Alluyziya badiiy matnda muayyan tarixiy voqea, shaxs, diniy obraz, mifologik timsol, adabiy syujet yoki madaniy kodga bilvosita ishora qilish orqali matnning ma'no ko'lamini kengaytiradi. Bu hodisa muallif va o'quvchi o'rtasida umumiy madaniy xotira, tarixiy bilim va estetik tajribaga asoslangan muloqotni yuzaga keltiradi.

Jorj Gordon Bayron ingliz romantizmining yirik vakillaridan biri bo'lib, uning "Childe Harold's Pilgrimage" va "Don Juan" kabi asarlari Yevropa adabiy-madaniy tafakkurida chuqur iz qoldirgan. Bayron ijodida antik mifologiya, Yevropa tarixi, Sharq tasavvurlari, siyosiy voqealar va adabiy an'analarga murojaat qilish orqali murakkab intertekstual maydon yaratiladi. "Childe Harold's Pilgrimage" asari Bayronning 1809–1811-yillardagi O'rta yer dengizi va Sharq safarlari bilan bog'liq poetik tajriba sifatida talqin qilinadi, biroq uning ahamiyati oddiy sayohat tasviridan ko'ra kengroq — romantik ruhiy iztirob, tarixiy xotira va zamonaviy Yevropa inqirozi ifodasida ko'rinadi.

Muhammad Rizo Ogahiy esa XIX asr Xiva adabiy-madaniy muhitining yirik vakili, shoir, tarixchi va tarjimon sifatida o'zbek adabiyoti tarixida alohida o'rin egallaydi. U 1809-yilda Xiva yaqinidagi Qiyot qishlog'ida tug'ilgan, Xiva xonligi saroyida faoliyat yuritgan va katta adabiy-tarixiy meros qoldirgan. Ogahiy ijodida mumtoz Sharq adabiyoti an'analari, tarixiy voqealar, diniy-ma'rifiy qadriyatlar, davlat boshqaruvi, adolat va insoniy fazilatlar mavzusi keng yoritiladi. Tadqiqotchilar Ogahiyning Xiva tarixnavislik maktabining muhim namoyandalardan biri sifatida baholaydilar; uning "Riyo'z ud-davla", "Zubdat ut-tavorix", "Jome' ul-voqeoti sultoniy", "Gulshani davlat", "Shohidi iqbol" kabi tarixiy asarlari Xiva xonligi tarixini yoritishda muhim manbalar qatoriga kiradi.

Mavzuning dolzarbligi. Mavzuning dolzarbligi, avvalo, zamonaviy adabiyotshunoslikda badiiy matnni faqat syujet, obraz yoki g'oya doirasida emas, balki diskurs, intertekstuallik, madaniy xotira va kommunikativ-estetik tizim sifatida o'rganish zarurati bilan belgilanadi. Bugungi ilmiy tadqiqotlarda matn ichidagi yashirin ma'no qatlamlari, muallifning boshqa matnlar, tarixiy voqealar, mifologik obrazlar va madaniy kodlarga murojaati alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Alluyziya aynan shunday hodisalardan biridir. U o'quvchini badiiy matn yuzasidan tashqariga — tarixiy, madaniy, diniy, mifologik yoki adabiy kontekstlarga yo'naltiradi. Natijada matnning mazmuni bir qatlamli emas, balki ko'p qatlamli semantik tizim sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli alluyziyani o'rganish badiiy asarning estetik mohiyati, muallif uslubi, davr ruhiyati va madaniy tafakkurini chuqurroq anglash imkonini beradi.

J. Bayron va M. R. Ogahiy ijodini qiyosiy aspektda o'rganish mavzuning yana bir muhim jihatini tashkil etadi. Chunki bu ikki ijodkor turli sivilizatsion, diniy, tarixiy va adabiy muhitga mansub bo'lsa-da, ularning asarlarida tarixiy xotira va madaniy ishoralar muhim o'rin tutadi. Bayron asarlarida tarixiy-madaniy alluyziyalar ko'pincha romantik isyon, siyosiy kinoya, antik dunyo va Yevropa tarixining tanqidiy qayta talqini bilan bog'liq bo'lsa, Ogahiyda alluyziyalar Sharqona axloq, tarixiy ibrat, hukmdor va xalq munosabati, ilohiy-ma'rifiy qarashlar hamda mumtoz poetik an'analardan chambarchas aloqador.

Mavzuning ilmiy ahamiyati shundaki, u ingliz va o'zbek adabiyoti materiallari asosida alluyziyaning funksional-stilistik imkoniyatlarini qiyosiy tadqiq etishga xizmat qiladi. Amaliy ahamiyati esa ushbu tadqiqot natijalaridan adabiyotshunoslik, lingvopoetika, stilistika, tarjimashunoslik, qiyosiy adabiyotshunoslik va matn tahlili bo'yicha ilmiy izlanishlarda foydalanish mumkinligi bilan izohlanadi.

Adabiyotlar tahlili. Alluyziya muammosi jahon adabiyotshunosligi va lingvistik stilistikasida keng o'rganilgan nazariy tushunchalardan biridir. Adabiyotshunoslikda alluyziya odatda muayyan tarixiy voqea, mashhur shaxs, diniy-mifologik obraz, adabiy asar yoki madaniy hodisaga yashirin yoki bilvosita ishora sifatida talqin qilinadi. Uning asosiy vazifasi matnning semantik hajmini kengaytirish, muallif fikrini bevosita aytmasdan, madaniy xotira orqali ifodalash, o'quvchini faol talqin jarayoniga jalb qilishdan iborat.

Intertekstuallik nazariyasi alluyziyani badiiy matnlararo aloqaning muhim shakli sifatida ko'rib chiqadi. Bu yondashuvga ko'ra, har qanday badiiy matn boshqa matnlar, tarixiy bilimlar, madaniy kodlar va ijtimoiy tajriba bilan munosabatda yashaydi. Alluyziya ana shu munosabatni ixcham, lekin chuqur ma'noli ishora orqali yuzaga chiqaradi. Stilistik tadqiqotlarda esa alluyziya ekspressivlik, obrazlilik, kinoya, baholash, emotsional ta'sir va estetik kuchaytirish vositasi sifatida tahlil qilinadi.

J. Bayron ijodi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda uning romantik dunyoqarashi, shaxs erkinligi g'oyasi, siyosiy satirasi, tarixiy voqealarga munosabati va antik-mifologik obrazlardan foydalanish mahorati alohida e'tirof etiladi. Britannica ma'lumotlariga ko'ra, Bayronning "Childe Harold" asaridagi romantik melanxoliya va "Don Juan"dagi satirik realizm uning ijodiy tabiatidagi ikki muhim qirra sifatida ko'riladi. "Don Juan" asarida Bayron voqelik va ko'rinish o'rtasidagi ziddiyatni hajviy-satirik ruhda ochib beradi, bu esa alluyziyalarning tanqidiy va parodiyaviy funksiyasini kuchaytiradi.

Bayron ijodida antik tarix, yunon-rim mifologiyasi, Bibliya obrazlari, Napoleon davri siyosiy voqealari, Usmonli Sharqi va Yevropa madaniy merosi bilan bog'liq alluyziyalar uchraydi. Bunday ishoralar shoirning shaxsiy ruhiy holati bilan tarixiy davr inqirozi o'rtasida aloqa o'rnatadi. Ayniqsa, "Childe Harold's Pilgrimage" asarida sayohat motivi orqali tarixiy makonlar, xarobalar, qadimiy shaharlar va madaniy xotira badiiy-falsafiy talqinga aylanadi.

M. R. Ogahiy ijodini o'rganishga bag'ishlangan tadqiqotlarda esa uning shoir, tarixchi va tarjimon sifatidagi ko'p qirrali faoliyati alohida ta'kidlanadi. Ogahiy XIX asr Xiva adabiy muhitida Navoiy an'alarini davom ettirgan, tarixiy asarlar yaratgan va Sharq mumtoz adabiyoti namunalari tarjimai bilan shug'ullangan ijodkor sifatida baholanadi. Ogahiy

merosining yangi nashrlari qo'lyozma manbalar asosida tayyorlangani, izoh va lug'atlar bilan ta'minlangani tadqiqotchilar tomonidan muhim ilmiy hodisa sifatida qayd etilgan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, Bayron va Ogahiy ijodi alohida-alohida ko'p o'rganilgan bo'lsa-da, ularning asarlaridagi tarixiy-madaniy alluyuziyalarni funksional-stilistik va qiyosiy-tipologik jihatdan tahlil qilish hali keng tadqiq etilmagan yo'nalishlardan biridir. Shu sababli mazkur maqola ushbu ilmiy bo'shliqni qisman to'ldirishga xizmat qiladi.

Muhokama. J. Bayron va M. R. Ogahiy asarlarida tarixiy-madaniy alluyuziyalar turli poetik vazifalarni bajaradi. Bu vazifalarni bir necha asosiy yo'nalishda ko'rsatish mumkin: tarixiy xotirani faollashtirish, muallifning baholovchi munosabatini ifodalash, badiiy matnning emotsional-ekspressiv kuchini oshirish, ijtimoiy-siyosiy tanqidni yashirin shaklda berish, madaniy identiklikni namoyon qilish va o'quvchini intertekstual talqinga jalb etish.

Bayron ijodida tarixiy-madaniy alluyuziyalar romantik shaxs va tarix o'rntasidagi ziddiyatni ifodalashga xizmat qiladi. Shoir ko'pincha qadimgi Yunoniston, Rim, Napoleon davri, Sharq mamlakatlari, diniy-mifologik obrazlar va Yevropa tarixiy xotirasiga murojaat qiladi. Bu ishoralar orqali u zamonaviy jamiyatdagi ma'naviy inqiroz, siyosiy beqarorlik, inson erkinligining cheklanishi va tarixiy ulug'vorlikning yemirilishini ko'rsatadi. Bayron uchun tarix faqat o'tmish emas, balki zamonaviy inson ruhiyatini baholash mezonidir.

Ogahiy ijodida esa tarixiy-madaniy alluyuziyalar ko'proq axloqiy-ma'rifiy, didaktik va tarixiy-ibratli vazifa bajaradi. Uning asarlarida o'tmish voqealari, tarixiy shaxslar, diniy obrazlar va Sharq adabiy an'analari orqali insonni adolat, sabr, ilm, ma'rifat, halollik va davlatparvarlikka da'vat etuvchi g'oyalar ilgari suriladi. Ogahiyda tarixiy xotira jamiyatni tarbiyalash, hukmdorni adolatga chaqirish va insonni ma'naviy kamolotga yo'naltirish vositasiga aylanadi.

Funksional-stilistik jihatdan Bayron alluyuziyalari ko'pincha kinoyaviy, satirik, dramatik va falsafiy ohangda namoyon bo'ladi. Ayniqsa, "Don Juan" asarida tarixiy va madaniy ishoralar voqelikning ziddiyatli mohiyatini ochish, rasmiy axloq va ijtimoiy ikkiyuzlamachilikni fosh etish vazifasini bajaradi. "Childe Harold"da esa alluyuziyalar romantik iztirob, tarixiy xarobalar, yo'qolgan ulug'vorlik va inson taqdiri haqidagi falsafiy mushohadalarni chuqurlashtiradi.

Ogahiyda alluyuziyalar mumtoz poetik uslub, obrazlilik, hikmatlilik va ma'rifiy mazmun bilan uyg'unlashadi. Uning tarixiy va lirik asarlarida ishoralar ko'pincha ochiq didaktik xulosa, axloqiy mezon va ruhiy poklanish g'oyasi bilan bog'lanadi. Masalan, tarixiy shaxslar yoki diniy-ma'rifiy obrazlarga murojaat qilish orqali muallif o'z davridagi siyosiy-ijtimoiy muammolarni bevosita tanqid qilmasdan, tarixiy ibrat shaklida ifodalaydi.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, Bayron va Ogahiy alluyuziyalaridan foydalanishda umumiylik ham, farqlilik ham mavjud. Umumiy jihat shundaki, har ikki ijodkor alluyuziya orqali badiiy matnni tarixiy va madaniy xotira bilan boyitadi. Har ikki ijodkorda ham alluyuziya muallif dunyoqarashini ifodalovchi semantik vosita hisoblanadi. Farqli jihat esa ularning estetik maqsadida ko'rinadi: Bayron alluyuziyani ko'proq romantik isyon, satira va siyosiy-falsafiy tanqid vositasi sifatida qo'llasa, Ogahiy uni axloqiy-ma'rifiy, tarixiy-ibratli va didaktik vazifa bilan uyg'unlashtiradi.

Shu ma'noda, XIX asr ingliz va o'zbek adabiyoti diskursida tarixiy-madaniy alluyuziyalar muayyan milliy adabiy an'ana, diniy-madaniy muhit va estetik tafakkur bilan chambarchas bog'liq holda shakllanadi. Alluyuziyalar orqali badiiy matn tarixiy xotira, madaniy identiklik va muallifning individual uslubi bilan boyiydi.

1-jadval.

J. Bayron va M. R. Ogahiy ijodida alluyuziyalarning funksional-stilistik tahlili

Tahlil yo'nalishi	J. Bayron ijodida namoyon bo'lishi	M. R. Ogahiy ijodida namoyon bo'lishi	Funksional-stilistik vazifasi
Tarixiy alluyuziyalar	Antik dunyo, Yevropa tarixi, Napoleon davri, ozodlik harakatlari bilan bog'liq ishoralar	Xiva xonligi tarixi, hukmdorlar faoliyati, tarixiy shaxslar va voqealarga murojaat	Tarixiy xotirani faollashtirish, davr ruhiyatini ifodalash
Madaniy alluyuziyalar	Yunon-rim mifologiyasi, Bibliya obrazlari, Yevropa madaniy kodlari	Sharq mumtoz adabiyoti, Qur'oniy ishoralar, tasavvufiy va axloqiy timsollar	Matnning intertekstual qatlamini kengaytirish
Siyosiy-ijtimoiy funktsiya	Satira, kinoya, jamiyat va hokimiyatni tanqid qilish	Adolatli boshqaruv, hukmdor mas'uliyati, xalq manfaatini ulug'lash	Muallifning ijtimoiy pozitsiyasini ifodalash
Estetik funktsiya	Romantik dramatism, falsafiy iztirob, emotsional kuchaytirish	Hikmatlilik, mumtoz obrazlilik, ma'rifiy ohang	Badiiy ta'sirchanlikni oshirish
Diskursiv vazifa	Shaxs va tarix, erkinlik va jamiyat ziddiyatini ko'rsatish	Tarix, axloq va ma'rifat uyg'unligini ifodalash	Matnni keng madaniy-muloqot maydoniga aylantirish
O'quvchi bilan aloqa	O'quvchini Yevropa tarixiy-madaniy kontekstini anglashga undaydi	O'quvchini Sharqona axloqiy-tarixiy bilimlar asosida talqinga yo'naltiradi	Faol talqin va madaniy xotirani ishga solish

Metodologik jadval tahlili. Jadvaldan ko'rinadiki, J. Bayron va M. R. Ogahiy ijodida tarixiy-madaniy alluyuziyalar bir xil darajada muhim poetik vosita bo'lsa-da, ularning funksional yo'nalishi turlicha. Bayron ijodida alluyuziyalar ko'proq romantik dunyoqarash, tarixiy ziddiyat, shaxsiy erkinlik va siyosiy tanqid bilan bog'liq. U antik tarix, Yevropa madaniyati va diniy-mifologik obrazlardan foydalanib, zamonaviy jamiyatdagi nomutanosiblikni, inson ruhiyatidagi iztirobni va tarixiy adolatsizliklarni badiiy talqin qiladi.

Ogahiy ijodida esa alluyuziyalar mumtoz Sharq adabiyoti va tarixiy-ma'rifiy tafakkur asosida shakllanadi. Uning asarlarida tarixiy shaxslar, diniy obrazlar, axloqiy timsollar va adabiy an'analarga murojaat qilish orqali inson kamoloti, adolat, ma'rifat, davlat boshqaruvi va xalqparvarlik g'oyalari ifodalanadi. Bu jihatdan Ogahiy alluyuziyalari ko'proq didaktik,

axloqiy va tarixiy-ibratli xarakterga ega.

Metodologik jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, allyuziya har ikki ijodkor uchun faqat uslubiy bezak emas, balki badiiy tafakkurni tashkil etuvchi markaziy mexanizmlardan biridir. Bayron allyuziya orqali tarixni romantik-falsafiy va satirik baholash maydoniga aylantirsa, Ogahiy tarixiy-madaniy ishoralar orqali ma'rifiy-axloqiy xulosa chiqarish, ijtimoiy ongni tarbiyalash va milliy-madaniy xotirani mustahkamlashga intiladi.

Shuningdek, jadvalda ko'rsatilganidek, Bayron va Ogahiy ijodidagi allyuziyalar o'quvchidan ma'lum madaniy tayyorgarlikni talab qiladi. Bayron matnlarini to'liq anglash uchun antik mifologiya, Yevropa tarixi, romantizm estetikasi va siyosiy satira an'alarini bilish zarur. Ogahiy matnlarini chuqur tushunish uchun esa Sharq mumtoz adabiyoti, islomiy-ma'rifiy qarashlar, Xiva tarixiy muhiti va o'zbek adabiy an'alaridan xabardor bo'lish muhimdir.

Xulosa. XIX asr ingliz va o'zbek adabiyoti diskursida tarixiy-madaniy allyuziyalar badiiy matnning semantik, estetik va kommunikativ imkoniyatlarini kengaytiruvchi muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. J. Bayron va M. R. Ogahiy ijodi misolida olib borilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, allyuziya har ikki ijodkor asarlarida tarixiy xotira, madaniy identiklik, muallif dunyoqarashi va uslubiy individuallikni ifodalashda asosiy poetik mexanizmlardan biri hisoblanadi.

Bayron ijodida tarixiy-madaniy allyuziyalar romantik isyon, shaxs erkinligi, siyosiy satira, tarixiy ulug'vorlik va zamonaviy jamiyat inqirozini ochib berishga xizmat qiladi. Uning asarlarida antik tarix, Yevropa madaniyati, diniy-mifologik obrazlar va siyosiy voqealarga murojaat qilish orqali keng intertekstual maydon yaratiladi. Ogahiy ijodida esa allyuziyalar Sharq mumtoz adabiyoti, islomiy-ma'rifiy qadriyatlar, tarixiy xotira, axloqiy tarbiya va adolatli boshqaruv g'oyalari bilan uyg'unlashadi.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, Bayron va Ogahiy allyuziyalarining umumiy jihati — ularning tarixiy-madaniy xotirani badiiy matnga olib kirishidir. Farqli jihati esa uslubiy maqsad va estetik yo'nalishda ko'rinadi: Bayronda allyuziya ko'proq tanqidiy, satirik va falsafiy xarakter kasb etsa, Ogahiyda u ma'rifiy, didaktik va axloqiy mazmunni kuchaytiradi.

Demak, tarixiy-madaniy allyuziyalarni funksional-stilistik jihatdan o'rganish nafaqat alohida ijodkorlar poetikasini, balki turli milliy adabiyotlarning madaniy tafakkuri, tarixiy xotirasi va badiiy-estetik imkoniyatlarini chuqurroq anglashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] Byron G. G. Childe Harold's Pilgrimage. London: John Murray, 1812–1818.
- [2] Byron G. G. Don Juan. London: John Murray, 1819–1824.
- [3] Ogahiy M. R. Ta'viz ul-oshiqin. Toshkent: Fan, 1960.
- [4] Ogahiy M. R. Asarlar. 6 jildlik. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1971–1980.

2021